

Datum	Er beteckning	Vår beteckning
2009-01-07	Fö2008/3223/MIL	2009/01

Försvarsdepartementet
anders.herrstrom@defence.ministry.se

Delbetänkandet Totalförsvarsplikten i framtiden (SOU 2008:98) (dnr Fö/2008/3223/MIL)

Centrum för vapenfrihet (CFV) har bjudits in att lämna synpunkter över rubricerade delbetänkande och får härmed anföra följande.

Angivna sidhänvisningar i detta yttrande avser den inbundna versionen av delbetänkandet.

Sammanfattning

- CFV tar inte ställning i den principiella frågan om grundutbildningen ska bygga på frivillighet eller plikt.
- Det är viktigt att rätten att vara vapenfri finns kvar även i ett personalförsörjningssystem som bygger på frivillighet.
- Det är viktigt att även fortsättningsvis särskilja rätten att vara vapenfri från möjligheter att befrias från tjänstgöring.
- CFV återkommer med synpunkter på medinflytandet för de som tjänstgör med frivillighet till dess den arbetsrättsliga statusen är utredd.
- Det är viktigt att det finns beredskap för ett starkt medinflytande för det fall tjänstgöringsplikten träder i kraft.
- Det är viktigt att bevara kunskap och kompetens hos tidigare ledamöter i Civilpliktsrådet och Värnpliktsrådet.
- Värnpliktsnytt bör finnas kvar, om än med annan form och annat huvudmannaskap.

Allmänt

CFV avstår från att ta ställning i den principiella frågan om huruvida den militära grundutbildningen bör bygga på frivillighet eller tjänstgöringsplikt.

Avsnitt 7.1.4 Arbetsrättslig status under frivillig grundutbildning, s. 113

CFV välkomnar kommitténs inställning att det saknas anledning för att den som under utbildningen drabbas av tveksamhet att använda vapen ska tvingas att fortsätta utbildningen. CFV noterar dock att denna ståndpunkt endast gäller den föreslagna frivilliga utbildningen. CFV vill framhålla vikten av att rätten att vara vapenfri säkerställs på ett tillfredsställande sätt även för det fall tjänstgöringsplikten skulle komma att utnyttjas.

CFV anser att det är mycket viktigt att rätten att vara vapenfri även fortsättningsvis ska vara skild från möjligheten att i största allmänhet slippa tjänstgöring, t.ex. pga. sjukdom, psykosociala skäl eller bristande motivation. Detta hänger samman med vapenfrihetens speciella funktion i de fall tjänstgöringsplikten är i kraft. När så är fallet har staten en möjlighet att höja kraven på t.ex. medicinska hinder och helt bortse från t.ex. bristande

CENTRUM FÖR
VAPENFRIHET

motivation vid uttagning till tjänstgöring. Den som dock har en allvarlig personlig övertygelse mot bruk av vapen har i dagens system en rätt att slippa att ta befattning med vapen i sin tjänstgöring och får således göra en insats för Sverige i andra delar av totalförsvaret. Rätten att vara vapenfri bör enligt CFV:s mening även fortsättningsvis medföra befrielse från skyldighet att tjänstgöra med vapen eller i annan befattning inom Försvarsmakten, men inte innebära befrielse från all tjänstgöring inom totalförsvaret. Rätten att vara vapenfri bör även fortsättningsvis vara förbehållen de som har en allvarlig personlig övertygelse mot bruk av vapen.

CFV anser att det förslag till lagstiftning som framgår i Civilpliktsrådets rapport *Rätt att vara vapenfri i ett förändrat försvar* (2006) på s. 71 ff. (bil. 1 till detta yttrande) äger giltighet även i ett system med frivillig tjänstgöring och föreslår att detta förslag skall antas (med vederbörliga redaktionella ändringar beroende på den arbetsrättsliga statusen hos de som genomgår utbildningen).

Avsnitt 7.2.3 Konsekvenser vad gäller medinflytande och folklig förankring, s. 116 ff.

CFV välkomnar kommitténs hållning att den militära verksamhetens speciella art motiverar en särskilt noggrann utredning av medinflytandet för de som tjänstgör under frivillighet. CFV delar också kommitténs uppfattning att medinflytandeorganisationerna har betytt mycket för att säkerställa kvalitén på utbildningarna. Av denna anledning är det viktigt att det, även om utbildningen sker på frivillig grund, finns ett väl fungerande medinflytande. CFV delar samtidigt kommitténs inställning att Värnpliktsrådet och Värnpliktsnytt troligen inte kan fortsätta sin verksamhet under i samma former som idag, om tjänstgöring sker på frivillig grund.

CFV avvaktar med att yttra sig närmare om formerna för medinflytandet för de som tjänstgör under frivillighet till dess den arbetsrättsliga statusen för dessa är utredd. CFV vill dock poängtera att det är av yttersta vikt att det finns beredskap för ett starkt medinflytande för det fall tjänstgöringsplikten skulle komma att utnyttjas. För att underlätta detta är det viktigt att den kunskap och kompetens som tidigare ledamöter i Civilpliktsrådet och Värnpliktsrådet har i medinflytandefrågorna bevaras och att det ges förutsättningar för detta.

CFV anser vidare att det vore olyckligt om Värnpliktsnytt skulle upphöra med sin verksamhet. Tidningen står för en unik, initierad och viktig journalistisk granskning av Försvarsmaktens verksamhet och har ett mycket gott renommé i vida kretsar. CFV anser att Värnpliktsnytt bör fortsätta sin verksamhet, om än i en annan form och med en annan huvudman än Försvarsmakten.

Övrigt

CFV avstår från att anlägga synpunkter i övriga delar, i avvaktan på slutbetänkandet.

Stockholm den 6 januari 2009
för styrelsen i Centrum för vapenfrihet

Erik Hellsten
ordförande
erik.hellsten@vapenfri.se

CENTRUM FÖR
VAPENFRIHET

Bilaga 1

Förslag till ändring i 3 kap. lagen (1994:1809) om totalförsvarspåikt; utdrag ur *Rätt att vara vapenfri i ett förändrat försvar* (rapport från Civilpliktsrådet 2006).

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Om en totalförsvarspåiktig kan antas ha en så allvarlig personlig övertygelse rörande bruk av vapen mot annan att övertygelsen är oförenlig med en tjänstgöring som är förenad med bruk av vapen, skall han eller hon efter ansökan få rätt att vara vapenfri.

16 §

En totalförsvarspåiktig som innan han eller hon har fått del av kallelse till tjänstgöring som är förenad med bruk av vapen, anmäler att han eller hon har en sådan allvarlig personlig övertygelse rörande bruk av vapen mot annan som är oförenlig med tjänstgöring som är förenad med bruk av vapen, ska ha rätt att vara vapenfri. Vid höjd beredskap gäller i stället 17 §.

En ansökan om rätt att vara vapenfri skall vara skriftlig och innehålla en försäkran av sökanden att han eller hon har en sådan inställning till bruk av vapen mot annan som avses i 16 §.

17 §

En totalförsvarspåiktig som kan antas ha en sådan allvarlig personlig övertygelse som avses i 16 §, ska i andra fall än som där avses, efter ansökan få rätt att vara vapenfri.

En ansökan som görs innan sökanden har skrivits in eller inom sex månader från den dag då han eller hon fick del av ett beslut om inskrivning skall bifallas utan ytterligare utredning, om det inte finns särskilda skäl att närmare pröva sökandens inställning till bruk av vapen mot annan.

18 §

En anmälan enligt 16 § ska vara skriftlig och innehålla en försäkran om att anmälaren har en sådan allvarlig personlig övertygelse som där avses.

En ansökan enligt 17 § ska vara skriftlig och innehålla en försäkran om att sökanden har en sådan allvarlig personlig övertygelse som avses i 16 §.

19 §

CENTRUM FÖR
VAPENFRIHET

Om en ansökan görs senare än vad som sägs i 18 §, skall den även innehålla en redogörelse för de förhållanden som sökanden vill åberopa till stöd för sitt påstående att han eller hon har en sådan inställning till bruk av vapen mot annan som avses i 16 §.

En ansökan enligt 17 § ska bifallas utan ytterligare utredning. Ytterligare utredning om sökandens inställning till bruk av vapen får dock företas

1. *om det av ansökan framgår att sökanden uppenbart har missförstått förutsättningarna för rätten att vara vapenfri,*
  2. *om sökanden tidigare har fått avslag på en ansökan om rätt att vara vapenfri,*
  3. *om sökanden tidigare har fått avslag på en ansökan om uppskov,*
- om det är sannolikt att ansökan är ett led i en uppenbart organiserad massansökan,*
4. *om det råder höjd beredskap eller*
  5. *om det föreligger något annat sådant synnerligt skäl att ytterligare utreda sökandens inställning till bruk av vapen.*

Den utredning som avses i första stycket ska innebära att sökanden får lämna en skriftlig redogörelse för de förhållanden som han eller hon vill åberopa till stöd för sitt påstående att han eller hon har en sådan allvarlig personlig övertygelse som avses i 16 §. En ansökan om rätt att vara vapenfri får dock inte avslås utan att sökanden har fått tillfälle att lämna muntliga uppgifter i ärendet.

20 §

En ansökan får inte avslås utan att sökanden har fått tillfälle att muntligt lämna uppgifter i ärendet.

(Upphävs)

21 §

En totalförsvarspliktig som har fått rätt att vara vapenfri får inte skrivas in för utbildning till en befattning som är förenad med bruk av vapen eller mot sin vilja skrivas in för tjänstgöring i Försvarsmakten. Om en sådan inskrivning har skett, skall beslutet ändras.

En totalförsvarspliktig som har fått rätt att vara vapenfri får inte skrivas in för utbildning till en befattning som är förenad med bruk av vapen eller mot sin vilja skrivas in för tjänstgöring i Försvarsmakten. Om en sådan inskrivning har skett, *ska* beslutet ändras.

22 §

Ansökningar om rätt att vara vapenfri prövas av Totalförsvarets pliktverk.

Totalförsvarets pliktverk handlägger ärenden om rätt att vara vapenfri.